

Motion till riksdagen 2009/10: MJ287

av Michael Hagberg m.fl. (s)

Östersjön – ett levande hav

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förstärkt strategiprogram för att åter göra Östersjön till ett levande hav.

Motivering

Tillståndet för Östersjöns miljö är allvarligt. Övergödning från jord- och skogsbruket, utsläppen från avloppsreningsverken, trafiken och industriutsläpp av tungmetaller, kemikalier och andra miljögifter har påverkat ekosystemens funktion och delvis satt dem ur spel. Tidvis är upp till en tredjedel av Östersjöns bottenyta i det närmaste död idag. I de djupaste delarna söder om Åland råder ständig syrebrist. Det minskade inflödet av syrerikt saltvatten från Västerhavet och tillflödet av stora mängder näringsämnen från bl.a. tillrinningsområdena i Mälardalen har förvärrat syrebristen och stör reproduktionen av torsk i Östersjön. Torskens situation är redan kritisk på grund av för stort fiske. Även den vilda Östersjöloxen är hotad.

Den ökande sjötrafiken – orsakad av att Ryssland exporterar alltmer av sin olja via Finska viken och Östersjön – medför ett stort antal oavsiktliga eller avsiktliga oljeutsläpp varje år. De är särskilt allvarliga i Östersjön eftersom nedbrytningen av spillolja går långsamt i det kalla vattnet.

Men det är övergödningen som är det enskilt största hotet mot Östersjöns miljö. Övergödningproblemen är mest påtagliga i Östersjöns öppna del. Utsläppen av näringsämnen – fosfor och kväve – från jordbruket och städer har pågått sedan mitten av 1800-talet och har haft lång tid på sig att bidra till övergödning och försämrad miljö. Algblomningar är allt vanligare och mer omfattande än förr. De senaste somrarna har den omfattande algblomningen medfört att det varit näst intill omöjligt att bada utefter Östersjökusten och på Gotland.

Fel! Okänt namn på

Under årens lopp har omfattande åtgärder genomförts för att minska övergödningen av Östersjön. Men det har visat sig att åtgärderna inte haft den effekt som förväntats. Den långsamma vattenomsättningen i Östersjön kan vara en orsak till uteblivna resultat. En annan orsak kan vara att upplagrade ämnen kan läcka ut under mycket lång tid.

Det kan vara så att Östersjöns ekosystem har bytt jämviktsläge. Det tidigare näringsfattiga havet kan ha fastnat i ett övergött tillstånd, med större ytor av syrefritt och fosforrikt bottenvatten. Vissa forskare anser att Östersjön har drabbats av ekologisk kollaps.

Det står helt klart att Sverige måste göra mycket mer än vad som hittills gjorts för att minska övergödningen i Östersjön. Regeringens åtgärdsplan för Östersjön måste innehålla tydliga och långtgående insatser för att minska framför allt jordbrukets utsläpp av kväve och fosfor – skyddszoner kring odlingsmark i nitratkänsliga områden, en kraftfull och långsiktig satsning på våtmarker, strängare regler för spridning av stallgödsel och ambitiösare mål för utvecklingen av ekologiskt jordbruk.

Mot denna bakgrund är regeringens beslut att från den 1 januari 2010 slopa den miljöstyrande skatten på handelsgödsel ett stort och allvarligt steg i fel riktning. I ett läge då Sverige har ambitioner att driva igenom EU:s Östersjöstrategi är man nu beredd att förhandla bort ett av de viktigaste styrmedlen för att minska kvävebelastningen och därmed övergödningen i Östersjön. Att ta bort skatten på handelsgödsel innebär att det blir billigare för lantbruket att öka mängden handelsgödsel per hektar. Då ökar den totala användningen av växtnäring, d.v.s. handelsgödsel och stallgödsel på åkrarna. Och följden blir att läckaget av näringsämnen ökar till sjöar och vattendrag – och Östersjön.

Såväl produktion som spridning av handelsgödsel ger dessutom utsläpp av växthusgaser, särskilt lustgas, som är en aggressiv växthusgas. På det sättet försvårar regeringen möjligheten att nå riksdagens klimatmål vid sidan av att beslutet gör det svårare att få tillbaka Östersjön som ett levande hav.

Vi vill se ett förstärkt åtgärdsprogram för en levande Östersjö. Det behövs en forskarpanel för Östersjön med resurser att följa utvecklingen och lämna förslag. Bland de mer konkreta exemplen på åtgärder ser vi behov av bättre rening på passagerarfärjor, fler åtgärder i jordbrukssektorn för att minska utsläppen av kväve och fosfor och restriktioner i fisket.

Stockholm den 30 september 2009

Michael Hagberg (s)

Caroline Helmersson-Olsson (s)

Elisebeht Markström (s)

Laila Bjurling (s)

Fredrik Olovsson (s)